

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 30 czerwca 2022 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 93/13/EWG – Kredyt konsumencki – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Artykuł 6 ust. 1 – Badanie z urzędu – Odmowa wydania nakazu zapłaty w przypadku roszczenia opartego na nieuczciwym warunku umowy – Skutki dotyczące nieuczciwego charakteru warunku umowy – Uprawnienie do zwrotu – Zasady równoważności i skuteczności – Potrącenie z urzędu

W sprawie C-170/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) postanowieniem z dnia 15 marca 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 marca 2021 r., w postępowaniu:

Profi Credit Bulgaria EOOD

przeciwko

T.I.T.,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: S. Rodin, prezes izby, L.S. Rossi i O. Spineanu-Matei (sprawozdawczynie), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Profi Credit Bulgaria EOOD – I. Peneva,
 - w imieniu Komisji Europejskiej – E. Georgieva i N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,
- podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii, wydaje następujący

* Język postępowania: bułgarski.

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Profi Credit Bulgaria EOOD (zwanym dalej „PCB”), instytucją finansową prawa bułgarskiego, a T.I.T., konsumentem, w przedmiocie żądania wydania nakazu zapłaty długu pieniężnego na podstawie umowy o kredyt konsumencki zawartej między stronami postępowania głównego.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

Prawo bułgarskie

GPK

- 4 Artykuł 410 Grazhdanski protsesualen kodeks (kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „GPK”), stanowi:

„1) Wnioskodawca może wnieść o wydanie nakazu:

1. w odniesieniu do wierzytelności dotyczących kwot pieniężnych lub rzeczy oznaczonych co do gatunku, gdy wniosek podlega rozpatrzeniu przez Rayonen sad (sąd rejonowy);

[...]

3) Gdy wierzytelność wynika z umowy zawartej z konsumentem, do wniosku załącza się umowę, jeśli zawarto ją na piśmie, wraz z wszystkimi jej załącznikami i aneksami, a także mające zastosowanie ogólne warunki, jeśli takie istnieją”.

- 5 Zgodnie z art. 411 GPK:

„1) Wniosek składa się do Rayonen sad (sądu rejonowego) miejsca zamieszkania lub siedziby dłużnika; ów sąd rejonowy w terminie trzech dni dokonuje z urzędu kontroli swej właściwości miejscowej. [...]

2) Sąd rozpatruje wniosek na posiedzeniu wstępnym i wydaje nakaz w terminie, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem przypadków, gdy:

1. wniosek nie spełnia wymogów określonych w art. 410 [niniejszego kodeksu], a wnioskodawca nie usunął stwierdzonych nieprawidłowości w terminie trzech dni od powiadomienia o tych nieprawidłowościach;
2. wniosek jest niezgodny z prawem lub dobrymi obyczajami;
3. wniosek opiera się na nieuczciwym warunku w umowie zawartej z konsumentem lub istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo w tym względzie;

[...]

3) uwzględniając wniosek, sąd wydaje nakaz, którego odpis doręcza się dłużnikowi”.

6 Zgodnie z art. 413 ust. 2 GPK postanowienie o oddaleniu w całości lub w części wniosku o wydanie nakazu może zostać zaskarżone przez wnioskodawcę w drodze skargi indywidualnej, której kopia do doręczenia nie jest wymagana.

7 Artykuł 414 ust. 1 i 2 GPK ma następujące brzmienie:

„1) Dłużnik może wnieść pisemny sprzeciw od nakazu zapłaty lub jego części. Sprzeciw ten nie wymaga uzasadnienia, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 414a niniejszego kodeksu.

2) Sprzeciw wnosi się w terminie miesiąca od dnia doręczenia nakazu; termin ten nie podlega przedłużeniu”.

8 Artykuł 422 GPK stanowi:

„1) Powództwo o ustalenie istnienia wierzytelności uznaje się za wniesione od chwili złożenia wniosku o wydanie nakazu zapłaty, jeżeli termin, o którym mowa w art. 415 ust. 4 niniejszego kodeksu, został zachowany.

2) Z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 420 niniejszego kodeksu, wniesienie powództwa, o którym mowa w ust. 1, nie wstrzymuje dopuszczonej natychmiastowej wykonalności.

3) Jeżeli powództwo zostaje oddalone prawomocnym orzeczeniem, wykonanie podlega wstrzymaniu [...].

4) Wzajemnego tytułu wykonawczego nie wydaje się, jeśli powództwo zostało oddalone ze względu na brak wymagalności wierzytelności”.

ZZD

- 9 Artykuł 76 zakon za zadalzhenyata i dogovorite (ustawy o zobowiązaniach i umowach) (DV nr 275 z dnia 22 listopada 1950 r.), w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ZZD”), stanowi:

„1) Każdy, kto jest dłużnikiem kilku zobowiązań tego samego rodzaju wobec jednej i tej samej osoby, jeśli wykonanie świadczenie nie wystarcza do wykonania wszystkich zobowiązań, może wskazać, które z tych zobowiązań wykonuje. Jeśli nie dokonał takiego wskazania, świadczenie zalicza się na poczet najwyższego zobowiązania. Gdy istnieje kilka zobowiązań o takiej samej wysokości, świadczenie zalicza się na poczet najstarszego z nich, a jeśli wszystkie powstały równocześnie, podlegają one proporcjonalnemu wykonaniu.

2) Gdy wykonane świadczenie nie wystarcza na pokrycie odsetek, kosztów i kwoty głównej, najpierw pokrywa się opłaty, następnie odsetki i, na koniec, kwotę główną”.

ZPK

- 10 Artykuł 9 ust. 1 zakon za potrebitelskiya kredit (ustawy o kredycie konsumenckim) z dnia 18 lutego 2010 r. (DV nr 18 z dnia 5 marca 2010 r., s. 2), w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ZPK”), stanowi:

„Umowa o kredyt konsumencki jest umową, na mocy której kredytodawca udziela lub zobowiązuje się do udzielenia kredytu konsumenckiego w formie odroczonej płatności, pożyczki lub innego podobnego świadczenia finansowego, z wyjątkiem umów dotyczących ciągłego świadczenia usług lub dotyczących dostawy towarów tego samego rodzaju, zgodnie z którymi konsument płaci za takie usługi lub towary w ratach przez cały okres ich świadczenia lub dostarczania”.

- 11 Artykuł 10a ZPK stanowi:

„1) Kredytodawca może pobierać od konsumenta opłaty i prowizje za usługi dodatkowe związane z umową o kredyt konsumencki.

2) Kredytodawca nie może żądać uiszczenia opłat i prowizji za czynności związane z udostępnieniem lub zarządzaniem kredytem.

3) Kredytodawca nie może pobierać więcej niż jednokrotnie opłaty lub prowizji za jedną i tę samą czynność.

4) Rodzaj opłat lub prowizji, ich wysokość i czynność, za którą są one pobierane, określa się w sposób jasny i dokładny w umowie o kredyt konsumencki”.

- 12 Artykuł 19 ZPK stanowi:

„[...]

4) Rzeczywista roczna stopa oprocentowania nie może być wyższa od pięciokrotnej wysokości odsetek ustawowych należnych od przedawnionych zobowiązań w lewach bułgarskich (BGN) i w walucie określonej w zarządzeniu Ministerski savet (rady ministrów) Republiki Bułgarii.

- 5) Warunki umowy naruszające przepisy ust. 4 uznaje się za nieważne.
- 6) W przypadku dokonania płatności na podstawie umów zawierających warunki, które zostały uznane za nieważne zgodnie z ust. 5, nadwyżkę środków pieniężnych pobraną ponad próg określony w ust. 4 potrąca się przy kolejnych płatnościach kredytu”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 13 PCB wniosło do sądu odsyłającego o wydanie nakazu zapłaty na podstawie art. 410 GPK przeciwko T.I.T., obywatelowi bułgarskiemu (zwanemu dalej „odnośnym konsumentem”), w celu zapłaty przez niego długu pieniężnego obejmującego kwotę główną, odsetki umowne, wynagrodzenie za pakiet usług dodatkowych oraz odsetki za zwłokę, na podstawie umowy o kredyt konsumencki zawartej między stronami postępowania głównego w dniu 29 grudnia 2017 r. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez sąd odsyłający takie postępowanie o wydanie nakazu zapłaty przebiega jednostronnie do czasu wydania takiego nakazu.
- 14 Na podstawie tej umowy o kredyt konsumencki odnośny konsument zapłacił według PCB jedenaście rat miesięcznych, zanim zaprzestał płatności i otrzymał zawiadomienie, że odnośny kredyt konsumencki stał się wymagalny przed terminem.
- 15 Stwierdziwszy, że dotyczący wynagrodzenia za świadczenie pakietu usług dodatkowych warunk tej umowy o kredyt konsumencki ma nieuczciwy charakter, sąd odsyłający uznał, że wniosek o wydanie nakazu zapłaty w części dotyczącej zapłaty tego wynagrodzenia należy oddalić na podstawie art. 411 ust. 2 pkt 3 GPK. Ponadto sąd ten uznał, że kwota zapłacona już przez odnośnego konsumenta powinna zostać przeznaczona, zgodnie z art. 76 ust. 2 ZZD, na spłatę odsetek umownych i kwoty głównej, wobec czego 17 transzy tych odsetek oraz 16 całych rat i część siedemnastej raty tej kwoty głównej zostały zapłacone.
- 16 W konsekwencji postanowieniem z dnia 9 listopada 2020 r. sąd odsyłający nakazał wydanie przeciwko odnośnemu konsumentowi nakazu zapłaty na podstawie tejże umowy o kredyt konsumencki, na mocy której musiał on zwrócić PCB kwotę przeliczoną przez ów sąd, zaliczając z urzędu dokonane już płatności na poczet wierzytelności podnoszonej przez PCB.
- 17 PCB wniosło odwołanie od tego postanowienia do Sofyjski gradski sąd (sądu miejskiego w Sofii, Bułgaria). Postanowieniem z dnia 16 lutego 2021 r. sąd ów uznał, po pierwsze, że zgodnie z art. 411 ust. 2 pkt 3 GPK sąd pierwszej instancji powinien odmówić wydania nakazu zapłaty, jeżeli wniosek o wydanie tego nakazu opierał się na nieuczciwym warunku w umowie zawartej z konsumentem, co mógł stwierdzić z urzędu i bez konieczności wniesienia sprzeciwu przez dłużnika. Co do istoty sąd ów potwierdził istnienie nieuczciwego warunku w odnośnej umowie o kredyt konsumencki.
- 18 Po drugie, Sofyjski gradski sąd (sąd miejski w Sofii) uznał wniesione odwołanie za zasadne w pozostałym zakresie. Sąd ów uznał w szczególności, że poprzez zaliczenie płatności dokonanych przez konsumenta na poczet spłaty odsetek i kwoty głównej zgodnie z art. 76 ust. 2 ZZD sąd pierwszej instancji przekroczył swoje uprawnienia w zakresie wydania nakazu zapłaty. Postępowanie w sprawie wydania nakazu zapłaty oparte na art. 410 GPK ma bowiem na celu, zgodnie z orzecznictwem Varhoven kasatsionen sad (najwyższego sądu kasacyjnego, Bułgaria), nie stwierdzenie istnienia danej wierzytelności, lecz wyłącznie sprawdzenie, czy roszczenie to zostało zakwestionowane. Kontrola istnienia podnoszonej wierzytelności powinna natomiast

zostać przeprowadzona w drodze postępowania o ustalenie, wszczętego na wniosek odnośnego wierzyciela, zgodnie z art. 422 GPK, w przypadku gdy odnośny dłużnik skorzysta z prawa do wniesienia sprzeciwu od nakazu zgodnie z art. 414 GPK.

- 19 W konsekwencji sąd odwoławczy uchylił w części postanowienie sądu odsyłającego z dnia 9 listopada 2020 r., utrzymując w mocy jedynie oddalenie wniosku w zakresie, w jakim dotyczył zapłaty wynagrodzenia za odnośny pakiet usług dodatkowych, ze względu na to, że był on oparty na warunku uznanym za nieuczciwy. Sąd odwoławczy nakazał następnie wydanie na rzecz PCB na podstawie art. 410 GPK nakazu zapłaty wszystkich pozostałych żądanych kwot i przekazał sprawę sądowi odsyłającemu jako sądowi pierwszej instancji w celu wydania nakazu zapłaty.
- 20 Mając wątpliwości co do sposobu postępowania, sąd odsyłający zauważa, że gdyby zostało uznane – w sytuacji takiej jak rozpatrywana w niniejszym przypadku, w której zostało stwierdzone, że odnośny konsument dokonał zwrotu na podstawie nieuczciwego warunku w umowie o kredyt konsumencki – że aby odstąpić od stosowania tego warunku, sąd ów dokonywał z urzędu potrącenia, stosując w drodze analogii przepis ZPK, mianowicie art. 19 ust. 6 ZPK, w związku z art. 76 ust. 2 ZZD, konsument nie musiałby wnosić sprzeciwu na mocy art. 414 GPK lub występować z roszczeniem w celu podniesienia swojego prawa do potrącenia.
- 21 Należałoby zatem ustalić, w przypadku gdyby art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 zezwalał sądowi krajowemu na częściową odmowę wydania nakazu zapłaty, czy na mocy tego przepisu sąd ten powinien z urzędu wyciągnąć wszelkie konsekwencje z nieuczciwego charakteru odnośnego warunku i dokonać potrącenia z urzędu, czy też przeciwnie, powinien zastosować się do orzecznictwa sądu wyższej instancji, który pomimo stwierdzenia istnienia nieuczciwego warunku w odnośnej umowie o kredyt konsumencki nakazuje wydanie nakazu zapłaty i oddała wniosek o wydanie tego nakazu jedynie w zakresie, w jakim dotyczy on kwot żądanych na podstawie owego nieuczciwego warunku, bez możliwości potrącenia. Sąd odsyłający wyjaśnia w tym względzie, że zadaje to pytanie w kontekście zapewnienia skutecznych środków ochrony konsumentów, ponieważ na mocy prawa bułgarskiego potrącenie wiarygodności przez sąd jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy jest wykonywane jako prawo podmiotowe. Może ono natomiast zostać dokonane z urzędu jedynie tytułem wyjątku na mocy art. 19 ust. 6 ZPK.
- 22 W tych okolicznościach Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy art. 6 ust. 1 dyrektywy [93/13] należy interpretować w ten sposób, że w wypadkach postępowań, w których dłużnik nie uczestniczy do chwili wydania orzeczenia sądu dotyczącego płatności, sąd ma obowiązek rozpatrzenia z urzędu nieuczciwego charakteru warunku umownego i – jeśli poweźmie wątpliwość, że taki warunek umowny jest nieuczciwy – ma obowiązek odstąpienia od jego stosowania?
 - 2) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy sąd krajowy ma obowiązek w całości odmówić wydania orzeczenia nakazującego zapłatę, gdy część roszczenia opiera się na nieuczciwym warunku umownym wpływającym na wysokość dochodzonego roszczenia?
 - 3) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, lecz odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie, czy sąd krajowy ma obowiązek częściowo odmówić wydania orzeczenia nakazującego zapłatę – w odniesieniu do części roszczenia, która opiera się na nieuczciwym warunku umownym?

- 4) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie trzecie, czy i na jakich warunkach sąd krajowy ma obowiązek z urzędu uwzględnić skutki związane z nieuczciwym charakterem warunku umownego – gdy istnieją dane dotyczące płatności dokonanych na podstawie tego warunku – w tym dokonać potrącenia z pozostałymi niezapłaconymi zobowiązaniami wynikającymi z umowy?
- 5) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie czwarte, czy sąd krajowy jest związany wskazówkami sądu wyższej instancji, które zgodnie z prawem krajowym są wiążące dla kontrolowanej instancji – lecz które to wskazówki nie uwzględniają skutków związanych z nieuczciwym charakterem warunku umownego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

- 23 W pierwszej kolejności PCB podaje w wątpliwość dopuszczalność pytania pierwszego ze względu na to, że w wyroku z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711), Trybunał orzekł, iż skuteczna ochrona praw przyznanych konsumentowi w dyrektywie 93/13 mogłaby zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, że dane krajowe prawo procesowe umożliwia w szczególności w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków w odnośnej umowie zawartej z konsumentem.
- 24 W tym względzie należy jednak przypomnieć, po pierwsze, że nawet w wypadku istnienia orzecznictwa Trybunału, w którym rozstrzygnięto rozpatrywaną kwestię prawną, sądy krajowe zachowują pełną swobodę zwrócenia się do Trybunału, jeśli uważają to za stosowne, a okoliczność, że przepisy, o których wykładnię wniesiono, były już interpretowane przez Trybunał, nie powoduje, że Trybunał nie jest właściwy w kwestii wydania nowego orzeczenia (wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Bauer i Willmeroth, C-569/16 i C-570/16, EU:C:2018:871, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 Po drugie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym po to, aby tenże sąd krajowy był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytanie dotyczy wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Bauer i Willmeroth, C-569/16 i C-570/16, EU:C:2018:871, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 26 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o twierdzenie PCB, zgodnie z którym sąd odsyłający nie stwierdził niezgodności prawa bułgarskiego z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, którego wykładni dotyczy wnioski, lecz zmierza do uzyskania wykładni przepisów tego prawa, należy zauważyć, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, iż sąd ów zastanawia się nad wykładnią tego przepisu w celu ustalenia, czy na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii powinien odstąpić od stosowania uregulowania krajowego rozumianego zgodnie z wykładnią dokonaną przez sąd wyższej instancji, którego orzeczenie jest dlań wiążące.

- 27 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, należy stwierdzić, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w tym pytanie pierwsze, jest dopuszczalny.

Co do istoty

W przedmiocie pytań od pierwszego do trzeciego

- 28 Poprzez pytania od pierwszego do trzeciego, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty, w sytuacji gdy dłużnik będący konsumentem nie uczestniczy w postępowaniu do czasu wydania tego nakazu zapłaty, jest zobowiązany z urzędu wykluczyć stosowanie nieuczciwego warunku umowy o kredyt konsumencki zawartej między tym konsumentem a odnośnym przedsiębiorcą, który to warunek jest podstawą części dochodzonej wierzytelności, i czy w takim przypadku ów sąd ma możliwość oddalić ten wniosek jedynie w części.
- 29 Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.
- 30 Ten bezwzględnie obowiązujący przepis zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron umowy równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutierrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 W tym celu w pierwszej kolejności do sądu krajowego należy na warunkach określonych jego prawem krajowym zbadać z urzędu nieuczciwego charakteru warunku umownego objętego zakresem stosowania dyrektywy 93/13 i wyłączenie jego stosowania, aby nie wywierał on, w braku sprzeciwu odnośnego konsumenta, wiążących skutków wobec tego konsumenta (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 32 W tym względzie należy przypomnieć, że sąd krajowy, dokonawszy takiego badania, niweluje brak równowagi występujący między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu prawnego i faktycznego (zob. podobnie wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo). Jak z tego wynika, w stosownym wypadku sąd krajowy będzie musiał, w braku sprzeciwu ze strony odnośnego konsumenta i w razie potrzeby z urzędu, podjąć środki dowodowe w celu uzupełnienia akt poprzez wezwanie stron, z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności, do przekazania mu w tym celu dodatkowych informacji (zob. podobnie postanowienie z dnia 26 listopada 2020 r., DSK Bank i FrontEx International, C-807/19, EU:C:2020:967, pkt 52, 54 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 Motywy te obowiązują również w odniesieniu do postępowania w sprawie nakazu zapłaty (zob. podobnie wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 34 W drugiej kolejności zgodnie z utrwalonym orzecznictwem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie wymaga, aby sąd krajowy wyłączył, oprócz stosowania warunku umowy uznanego za nieuczciwy, stosowanie warunków, które nie zostały za takie uznane (wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r., Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 Celem tego przepisu, a w szczególności drugiego członu zdania, nie jest bowiem unieważnienie wszystkich umów zawierających nieuczciwe warunki, lecz przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie stosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu co do zasady ważności pozostałych warunków odnośnej umowy. Umowa ta powinna co do zasady nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż zmiana wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków. Umowa ta może zatem zostać utrzymana w mocy, o ile zgodnie z przepisami prawa wewnętrznego takie dalsze obowiązywanie tej samej umowy bez nieuczciwych warunków jest prawnie możliwe (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 sierpnia 2018 r., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, pkt 75; a także z dnia 29 kwietnia 2021 r., Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 36 W tym kontekście Trybunał orzekł ponadto, że niezgodny z tym przepisem jest przepis prawa krajowego dający sądowi krajowemu możliwość uzupełnienia odnośnej umowy poprzez zmianę treści warunku, którego nieuczciwy charakter stwierdził (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Z powyższych rozważań wynika, że sąd krajowy, do którego wniesiono wniosek o wydanie nakazu zapłaty oparty na umowie o kredyt konsumencki zawierającej nieuczciwy warunek, może uwzględnić ten wniosek, jednocześnie wyłączając stosowanie tego warunku, o ile umowa ta może nadal obowiązywać bez żadnych innych zmian, poprawek lub uzupełnień, czego zbadanie należy do owego sądu. W takim przypadku sąd ów powinien mieć możliwość oddalić ten wniosek jedynie w odniesieniu do części roszczeń wynikających z tego warunku umownego, o ile można te roszczenia oddzielić od reszty wniosku.
- 38 W świetle całości powyższych rozważań na pytania od pierwszego do trzeciego należy odpowiedzieć, iż art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty, w sytuacji gdy dłużnik będący konsumentem nie uczestniczy w postępowaniu do czasu wydania tego nakazu zapłaty, jest zobowiązany z urzędu wykluczyć stosowanie nieuczciwego warunku umowy o kredyt konsumencki zawartej między tym konsumentem a odnośnym przedsiębiorcą, który to warunek jest podstawą części dochodzonej wierzytelności. W takim przypadku ów sąd ma możliwość oddalić ten wniosek w części, o ile owa umowa może nadal obowiązywać bez żadnych innych zmian, poprawek ani uzupełnień, czego zbadanie należy do wspomnianego sądu.

W przedmiocie pytania czwartego

- 39 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje on sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty do wyciągnięcia z urzędu konsekwencji z nieuczciwego charakteru warunku umowy o kredyt konsumencki, w sytuacji gdy na podstawie tego warunku została dokonana płatność, w związku z czym byłby on zobowiązany do dokonania z urzędu potrącenia tej płatności z salda należnego na podstawie tej umowy.

- 40 W tym względzie sąd odsyłający wyjaśnia, że gdyby obowiązek ten spoczywał na sądzie krajowym na mocy art. 6 tej dyrektywy, to odnośny konsument nie musiałby już wszczynać odrębnego postępowania w celu dochodzenia swojego prawa do potrącenia.
- 41 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sąd krajowy powinien, na mocy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, wyciągnąć wszystkie konsekwencje, jakie zgodnie z prawem krajowym wynikają ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru danego warunku, w celu zapewnienia, że konsument nie będzie nim związany (wyrok z dnia 30 maja 2013 r., *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo). Obowiązek taki oznacza, jak przypomniano w pkt 31 niniejszego wyroku, że do sądu tego należy wyłączenie stosowania warunku uznanego za nieuczciwy, aby warunek ten nie wywierał wiążących skutków wobec konsumenta.
- 42 Ponieważ taki warunek należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta, spoczywający na sądzie krajowym obowiązek wyłączenia stosowania nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwoty pociąga za sobą co do zasady odpowiedni skutek restytucyjny w odniesieniu do tej kwoty (zob. podobnie wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 61, 62).
- 43 W związku z tym Trybunał orzekł, że do państw członkowskich należy określenie w drodze ich prawa krajowego szczegółowych zasad, w ramach których następuje stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku w umowie i występują konkretne skutki tego stwierdzenia. Jednakże stwierdzenie to powinno umożliwić przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej, w jakiej znajdowałby się odnośny konsument w braku tego nieuczciwego warunku, uzasadniając w szczególności prawo do zwrotu korzyści nienależnie nabytych, ze szkodą dla konsumenta, przez odnośnego przedsiębiorcę w oparciu o wspomniany nieuczciwy warunek. Ustalenie przez prawo krajowe ram prawnych ochrony zagwarantowanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 nie może bowiem naruszać istoty tej ochrony (zob. podobnie wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 65, 66).
- 44 Choć państwa członkowskie są zatem zobowiązane na podstawie art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 do ustanowienia w swoim prawie krajowym przepisów proceduralnych pozwalających na zapewnienie poszanowania wspomnianego prawa do zwrotu, to jednak nie wynika z tego obowiązek wdrożenia tego prawa poprzez dokonanie z urzędu przez sąd krajowy potrącenia, aczkolwiek sąd ten jest zobowiązany do wyłączenia stosowania nieuczciwego warunku.
- 45 Jak wynika z powyższego, uregulowanie krajowe takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, na mocy którego sąd rozpoznający wniosek o wydanie nakazu zapłaty jest zobowiązany oddalić ten wniosek w zakresie, w jakim opiera się on na nieuczciwym warunku, lecz nie jest uprawniony do dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanych na podstawie tego warunku z należnego salda, w wyniku czego dłużnik, który nie uczestniczy w postępowaniu w sprawie wydania nakazu zapłaty, jest zobowiązany do wszczęcia odrębnego postępowania w celu wykonania swojego prawa do całkowitego zwrotu, nie jest co do zasady sprzeczne z art. 6 dyrektywy 93/13.
- 46 Niemniej jednak zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasady dotyczące ochrony uprawnień wynikających z prawa Unii, które to zasady państwa członkowskie ustanawiają na mocy autonomii proceduralnej, powinny spełniać podwójny warunek, a mianowicie nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw podlegających prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz

nie mogą uniemożliwiać lub czynić nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności) (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lutego 2016 r., *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 47 W pierwszej kolejności, co się tyczy zasady równoważności, należy zauważyć, że zgodnie ze stanem prawa wewnętrznego opisanym we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym art. 19 ust. 6 ZPK przewiduje potrącenie z urzędu, w przypadku gdy warunek jest nieważny na mocy art. 19 ust. 5 ZPK, w odniesieniu do płatności dokonanych na podstawie warunku przekraczającego pułap rocznej stopy kosztów kredytu określony w art. 19 ust. 4 tejże ustawy. Zdaniem sądu odsyłającego zastosowanie przez analogię owego art. 19 ust. 6 w związku z art. 76 ZZD umożliwia w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty opartego w części na nieuczciwym warunku dokonanie potrącenia z urzędu, w szczególności w odniesieniu do płatności dokonanych na podstawie tego warunku, wobec czego odnośny konsument nie musiałby już wszczynać odrębnego postępowania, aby otrzymać zwrot niesłusznie zapłaconych kwot. Jednakże w zakresie, w jakim sąd odsyłający, odpowiadając na żądanie udzielenia informacji sformułowane w tym względzie przez Trybunał, wyjaśnił, po pierwsze, że istnieje sprzeczne orzecznictwo co do warunków, w jakich sąd krajowy jest zobowiązany w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu do dokonania z urzędu potrącenia w razie stwierdzenia nieuczciwego warunku umownego, takiego jak przewidziany w art. 19 ust. 6 ZPK, a po drugie, że istnieje odmienne orzecznictwo w odniesieniu do legalności zastosowania tego przepisu w drodze analogii w celu dokonania z urzędu w sytuacjach, które nie prowadzą wyłącznie do zastosowania art. 19 ust. 4 ZPK, Trybunał nie dysponuje informacjami wystarczającymi do dokonania oceny poszanowania zasady równoważności. W konsekwencji do sądu krajowego, który jako jedyny może mieć bezpośrednią wiedzę na temat zasad proceduralnych dotyczących uprawnienia do zwrotu w jego wewnętrznym porządku prawnym, będzie należało zbadać przestrzeganie tej zasady z uwzględnieniem przedmiotu, podstawy i istotnych elementów tych zasad proceduralnych.
- 48 W drugiej kolejności, co się tyczy zasady skuteczności, z informacji przekazanych przez sąd odsyłający, a w szczególności z informacji dotyczących wykładni orzeczniczej art. 410 GPK, zgodnie z którą kontrola istnienia odnośnej wierzytelności nie należy do właściwości sądu w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty, co w konsekwencji zobowiązuje odnośnego konsumenta, w celu wykonania prawa do całkowitego zwrotu należności wynikającego z art. 6 dyrektywy 93/13, do wszczęcia odrębnego postępowania, nie wynika, że artykuł ten powoduje, iż wykonanie tego prawa staje się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, chociaż obowiązek ten wymaga aktywnego zachowania ze strony odnośnego dłużnika i przeprowadzenia kontradyktoryjnego postępowania. Nie wydaje się zatem, by wspomniane zasady proceduralne czyniły same w sobie wykonanie uprawnienia do zwrotu przyznane przez prawo Unii niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym, czego sprawdzenie należy jednak do sądu odsyłającego. W tym względzie należy ponadto przypomnieć, że zachowanie zasady skuteczności nie oznacza skompensowania w całości absolutnej bierności odnośnego konsumenta (zob. podobnie wyrok z dnia 10 września 2014 r., *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 56).
- 49 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie czwarte trzeba odpowiedzieć, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że choć przepis ten zobowiązuje sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty do wyciągnięcia wszelkich konsekwencji, które zgodnie z prawem krajowym wynikają ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku w umowie o kredyt konsumencki zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, aby upewnić się, że konsument nie jest nim związany, to nie zobowiązuje on co do zasady tego sądu do

dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanej na podstawie wspomnianego warunku z salda należnego na mocy tej umowy, z zastrzeżeniem jednakże zachowania zasad równoważności i skuteczności.

W przedmiocie pytania piątego

- 50 Na wstępie należy wskazać, że sąd odsyłający zadał pytanie piąte na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie czwarte.
- 51 Zatem poprzez pytanie piąte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy w przypadku gdyby na mocy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadami równoważności i skuteczności sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty był zobowiązany do dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanej na podstawie nieuczciwego warunku w umowie o kredyt konsumencki z salda należnego na mocy tej umowy, przepis ten należałoby interpretować w ten sposób, że ów sąd jest zobowiązany odstąpić od stosowania orzecznictwa zakazującego dokonania z urzędu takiego potrącenia, wydanego przez sąd wyższej instancji.
- 52 W tym względzie należy stwierdzić, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż ów sąd powinien w świetle zasady pierwszeństwa prawa Unii powstrzymać się od stosowania orzecznictwa sądu wyższej instancji, takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zakazującego mu dokonania z urzędu potrącenia, w ramach nakazu zapłaty, kwot zapłaconych przez odnośnego dłużnika na podstawie warunków uznanych za nieuczciwe z salda należnego na podstawie odnośnej umowy o kredyt konsumencki, gdyby – w tymże przypadku – orzecznictwo to było niezgodne z prawem Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 74).
- 53 W świetle całości powyższych rozważań art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdyby na mocy tego przepisu w związku z zasadami równoważności i skuteczności sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty był zobowiązany do dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanej na podstawie nieuczciwego warunku w umowie o kredyt konsumencki z salda należnego na mocy tej umowy, sąd ów jest zobowiązany odstąpić od stosowania przeciwnego orzecznictwa sądu wyższej instancji.

W przedmiocie kosztów

- 54 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty, w sytuacji gdy dłużnik będący konsumentem nie uczestniczy w postępowaniu do czasu wydania tego nakazu zapłaty, jest zobowiązany z urzędu wykluczyć stosowanie nieuczciwego warunku umowy o kredyt konsumencki zawartej między tym konsumentem a odnośnym przedsiębiorcą, który to warunek jest podstawą części dochodzonej wierzytelności. W takim przypadku**

ów sąd ma możliwość oddalić ten wniosek w części, o ile owa umowa może nadal obowiązywać bez żadnych innych zmian, poprawek ani uzupełnień, czego zbadanie należy do wspomnianego sądu.

- 2) Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że choć przepis ten zobowiązuje sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty do wyciągnięcia wszelkich konsekwencji, które zgodnie z prawem krajowym wynikają ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku w umowie między konsumentem a przedsiębiorcą, aby upewnić się, że konsument nie jest nim związany, to nie zobowiązuje on co do zasady tego sądu do dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanej na podstawie wspomnianego warunku z salda należnego na mocy tej umowy, z zastrzeżeniem jednakże zachowania zasad równoważności i skuteczności.**
- 3) Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdyby na mocy tego przepisu w związku z zasadami równoważności i skuteczności sąd krajowy rozpatrujący wniosek o wydanie nakazu zapłaty był zobowiązany do dokonania z urzędu potrącenia płatności dokonanej na podstawie nieuczciwego warunku w umowie o kredyt konsumencki z salda należnego na mocy tej umowy, sąd ów jest zobowiązany odstąpić od stosowania przeciwnego orzecznictwa sądu wyższej instancji.**

Podpisy